

ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΣΥΝΙΣΤΑ ΑΡΕΤΗ

Η **άμεση δημοκρατία** κατέστη ανεφάρμοστη για λόγους προφανείς. Στο αμιγές αντιπροσωπευτικό σύστημα, που διαδέχθηκε τη μοναρχία η πολιτική λειτουργία του πολίτη συνήθως αρχίζει και τελειώνει με την άσκηση του **εκλογικού δικαιώματος**. Το πεδίο συνάντησης και συν-λειτουργίας εξουσίας και κοινωνίας είναι η **εκλογική διαδικασία**. Η **αυτονόμηση** του πεδίου, όπου συντελείται η πολιτική αντιπροσώπευση, έναντι των αντιπροσωπευόμενων πολιτών, οδήγησε σε **εκφυλιστικά φαινόμενα**, όπως την **επαγγελματικοποίηση της πολιτικής**, στις κατ' επίφαση δημοκρατικές διαδικασίες και την αποστασιοποίηση των πολιτών από το **πολιτικό γίγνεσθαι**.

Η **συμμετοχή στη λειτουργία υγιούς δημοκρατίας συνιστά αρετή** και απαιτεί **ταπεινοφροσύνη, ανοχή, ενσυναίσθηση, αίσθηση ευθύνης και μέτρο**. Οι υπερβολές την **καταστρέφουν**. Συνιστά η **Δημοκρατία την καλύτερη συνθήκη δυναμικής σύνθεσης και ισορροπίας με βάση τη χρυσή αναλογία (τομή)**. Είναι μια **ανάδυση της αρμονίας σχέσεων** μεταξύ των πολιτών στη συνύπαρξή τους, διάδρασή τους και παραγωγής συλλογικού έργου. Απαιτεί αναπτυγμένη κοινή **πολιτική συνείδηση** (*συνειδέναι= γνωρίζω από κοινού με τον άλλον*) **υγιούς συμμετοχικότητας**.

Με την εξέλιξη της δημοκρατίας αναπτύσσεται μια σχετικά πιο άμεση συμμετοχικότητα του πολίτη που συνιστά κατάκτησή του, που τον προάγει σε **συμπρωταγωνιστή** του πολιτικού του γίγνεσθαι. Οι θεσμοί των δημοψηφισμάτων και των κομμάτων οδηγούν προς αυτό το σκοπό. Τα θεμελιώδη δικαιώματα καθίστανται **έπαλξη σύμπραξης του πολίτη στη διαμόρφωση των δημόσιων πραγμάτων**. Το **συνταγματικό δικαίωμα καθίσταται και συνταγματικό λειτούργημα**. Ίσως αυτό είναι το **ουσιαστικότερο στοιχείο της σύγχρονης Δημοκρατίας**.

Κοντολογίς, η Δημοκρατία άρχισε με τον υπήκοο, πέρασε στον πολίτη-εκλογέα και εξελίχθηκε στον **πολιτικό-πολίτη** (*homo politicus*). Αναδύεται η νέα μορφή Δημοκρατίας η **Συμμετοχική Δημοκρατία**, η οποία **εμπλουτίζεται με αξιώσεις από τον πολίτη** και αναφύεται η αδήριτη ανάγκη **πολιτικής παιδείας**. Δεν υπάρχει έννοια που να έχει παραποιηθεί, ως προς το νόημά της, όσο η έννοια της **πολιτικής**, και μάλιστα τόσο από την επιστήμη, όσο και την πρακτική. Τη χρησιμοποιούν τόσο στη θεωρία της ειρήνης, του πολέμου και στη θεωρία της αγοράς.

Δημοκρατία σημαίνει πολιτική νομιμοποίηση των πολιτειακών αποφάσεων, ως συνολική λειτουργία της κοινωνίας. Η **πολιτική μετουσιώνει τους θεσμούς από αφηρημένη συνταγματική ρύθμιση σε πραγματικότητα και συναιρεί την ιδέα της δημοκρατίας με την ιστορική της πραγμάτωση σε αδιαίρετη ενότητα**.

Τυποποίηση και εξιδανίκευση με βάση γενικά και απόλυτα χαρακτηριστικά, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη οι συνθήκες της εκάστοτε πραγματικότητας είναι **αδύνατη**, γιατί είναι ανύπαρκτη η σαφής έννοια της **γενικής βούλησης του λαού**. Η σύγχρονη δημοκρατία παρουσιάζει σοβαρές παθογένειες, όπως το φαινόμενο της **εμπορίας των ειδήσεων** και ο **πολιτικός λόγος** δεν είναι αυτός που πραγματικά είναι, αλλά εκείνος που θέλουν να παρουσιάσουν τα ΜΜΕ. Επαγωγικά, βρισκόμαστε στο κυρίαρχο φαινόμενο της **«ψευδούς αλήθειας»**, οπότε προκαλείται ένας απόκρυφος χαρακτήρας της δημόσιας και ιδιωτικής πολιτικής.

Οι φορείς των πολιτικών λειτουργημάτων έχουν διάφορο βαθμό «δημοκρατικής ωριμότητας» με δυσδιάκριτα **τα όρια της πολιτικής δεοντολογίας και του ιδιωτικού κινήτρου**. Ο «πολιτικός συκοφάντης» νομίζει πως βρίσκει τον τρόπο να επιδίεται στην απόλαυσή του, διεκδικώντας ταυτόχρονα την **κοινωνική επιδοκιμασία**, ενώ η δημοκρατία είναι το κατεξοχήν πολίτευμα, το οποίο προϋποθέτει **ανθρώπους, που να υπερνικούν την τάση να κάνουν την πολιτική όργανο ιδιωτικής συμπεριφοράς**. Το **ιδιωτικό πάθος**, ως κίνητρο δημόσιας συμπεριφοράς παραμορφώνει τους θεσμούς και οδηγεί **στην κατάχρηση εξουσίας**.

Η διάγνωση της αλήθειας με απόλυτη ορθότητα υπερβαίνει τα γνωστικά όρια του ανθρώπου και κάθε «αλήθεια» τελεί υπό προθεσμία διάψευσης. Η έγκυρη θεμελιωμένη επιστημονική γνώση κρίνεται βασική προϋπόθεση διαμόρφωσης της ελεύθερης πολιτικής βούλησης. Οι επιστήμονες, όμως, ως άτομα είναι εντεταγμένοι μέσα στην κοινωνία με πολλαπλές συγκρούσεις, αντιπαραθέσεις και πλουραλισμό και οι ίδιοι είναι μέρος της ενδοκοινωνικής σύγκρουσης. **Δεν υπάρχει πιο ανέντιμη ακαδημαϊκή στάση από εκείνη που διεκδικεί απόλυτη πολιτική και κοινωνική ουδετερότητα σε κρίσεις για τα μεγάλα θέματα αξιών της ανθρώπινης συμβίωσης.**

Στη σύγχρονη παγκοσμιοποιημένη κατάσταση τα θέματα δεν επιλύονται, αλλά κατά κοινή διαπίστωση **προσεγγίζονται**. Κάθε απόλυτη γνωμάτευση γίνεται μάλλον από «**πολιτικό**» δόλο. Απαιτείται τελικά μια πολιτική και επιστημονική ευθύνη, που εδράζονται στην δημοκρατική **συνείδηση των πολιτών και των αρχόντων**. Από αυτή τη διαλογική σχέση αναδύεται σε μεγάλο βαθμό η απαιτούμενη, ως προϋπόθεση **δημοκρατικής συμμετοχής των πολιτών**. Η ανάδυση **εμπιστοσύνης** απαιτεί τόσο τους επιστήμονες, όσο και τους άρχοντες, όπως και το μείζον μέρος των πολιτών να έχουν διαμορφωμένο ένα κοινό συναίσθημα του **συνανήκειν**.

Η ικανότητα του συμμετέχειν στη δημοκρατική ζωή της Πατρίδας συνιστά αρετή. Είναι θέμα **παιδείας και αγωγής** και ευδοκιμεί, όπου επικρατούν το **άριστον μέτρον**, η **ταπεινότητα ως αντίδοτο της αλαζονείας και η αποφυγή της δουλικότητας**.

Η **δημοκρατική παιδεία** δεν πρέπει να συγχέεται με την **εγκαθίδρυση της δημοκρατίας** ως πολιτικού καθεστώτος. Υπάρχει σαφώς μια σχέση ανάμεσα στην πολιτική εγκαθίδρυση του δημοκρατικού καθεστώτος (λαϊκή κυριαρχία, αντιπροσωπευτική διακυβέρνηση, κράτος δικαίου) και στην ανάπτυξη της δημοκρατίας ως παιδείας. Ωστόσο, μπορεί να υπάρχει πολύ μεγάλη απόσταση, **ενίοτε ολόκληρους αιώνες (!)**, ανάμεσα στην **εγκαθίδρυση της δημοκρατίας**, ως καθεστώτος και στη **διάδοση εντός της κοινωνίας των αξιών της δημοκρατικής παιδείας**.

Η βασική αρχή της **ισότητας της ψήφου** δεν **συνιστά και απόλυτη ισότητα**. Δεν είναι ένα είδος ισοπεδωτικής ομοιομορφίας και πρέπει να θεωρηθεί ως **ισονομία και όχι ταυτοσημία και κατάργηση της αριστείας**. Οι υπερβολικές υποσχέσεις και οι φιλόδοξες διακηρύξεις **συνήθως γίνονται αρεστές, αλλά δύσκολα υλοποιούνται και απογοητεύουν**.

Η Δημοκρατία **συνιστά το κορυφαίο πολίτευμα του άριστου μέτρου, της ταπεινότητας και της συμμετοχικότητας του ατόμου**. Είναι μια εξελικτική διαδικασία πάντα «εν κινήσει» που δεν είναι ολοκληρωμένη ποτέ. Συνιστά **τη ζωτική δύναμη** (αρνητική εντροπία) κάθε κοινωνικού συνόλου. Πρέπει καθημερινά να αποδεικνύει ότι είναι ζωντανή και πάντα ενεργή. **Είναι ένα διαρκές άλγλημα και πρόταγμα όλων των μελών της για να αποδώσει άνθη και καρπούς σε πεδία, όπως ήθη, ίσες ευκαιρίες και οι ανώτερες μορφές αλληλεπίδρασης των ανθρώπων, σε πεποιθήσεις και θρησκευτικά πιστεύω, σε κάθε πτυχή του δημόσιου και ιδιωτικού βίου.**

Το δημοκρατικό ιδεώδες σημαίνει **αυτοκυβέρνηση**, ήτοι **απαιτεί αυτοοργάνωση, αυτονομία, αυτοδιαχείριση και συν-ευθύνη στα πάντα**. Απαιτεί πολίτες **σώφρονες, αγαθούς, ώστε να δικαιούνται μερίδιο στη διακυβέρνηση της χώρας**. Απαιτεί περισσότερα από όσα είναι συχνά διατεθειμένοι να δώσουν οι πολίτες! **Ποτέ οι δημοκρατικές κατακτήσεις δεν είναι απόλυτα προστατευμένες**. Απαιτείται συνεχής ανησυχία και ακοίμητη εγρήγορση. Σε ένα κακό δημοκρατικό γίγνεσθαι ακόμη και **οι ενάρετοι πολίτες δεν μπορούν να δρουν προς όφελος του συνόλου**.

Σήμερα, η παγκοσμιοποιημένη ποικιλόμορφη δημοκρατία αντιμετωπίζει συνεχώς και νέους κινδύνους. Η **ανθρώπινη προσωπικότητα** έχει τεθεί σε δεύτερη μοίρα έναντι του εμπορικού κέρδους. Η **μαζική κουλτούρα** έχει κυριαρχήσει της **πνευματικής καλλιέργειας**. Οι φοβερές **ανισότητες** σε συνδυασμό με την ακραία ατομοκρατία ενισχύουν τη **βαρβαρότητα**. Η αγωγή με την κάθετη διδασκαλική έννοια έχει χάσει σημαντικό μέρος από την αίγλη

της και την ουσία της λόγω της οριζόντιας διάδοσης **καταιγισμού** πληροφοριών και μιμήσεων μέσω των κάθε είδους ΜΜΕ.

Εκτιμάται, ως απόλυτα επιτακτική μια κοπερνίκεια στροφή στην όλη παιδεία, ώστε να καλλιεργηθεί μεταξύ **των πολιτών** που λειτουργούν ως μέλη δημοκρατικής πολιτείας ένα πνεύμα **αδελφосύνης**, όμοιο με εκείνο της **μικροκοινωνίας**, δηλαδή **της οικογένειας**.

Μόνον σε **πνεύμα αδελφосύνης** βρίσκουν νόημα και μπορούν να εξισορροπηθούν με δίκαιο τρόπο οι **αγεφύρωτες διασπαστικές τάσεις** που προκαλούνται κατά την εφαρμογή της **ατομικής ελευθερίας και ισότητας** (βασικές αξίες της δημοκρατίας) και οι αντικρουόμενες συνιστώσες που ανακύπτουν, όπως η **διαφορετικότητα, η ατομικότητα, η ταυτοσημία, η μη συγκρισιμότητα** και τόσα άλλα ανθρώπινα δικαιώματα και αγαθά.

Η Δημοκρατία συνιστά αειφόρο αξία, γι' αυτό είναι αναγκαία η διαρκής μέριμνα, φροντίδα και προσπάθεια εκ μέρους όλων μας για μια πληρέστερη και δια βίου ολιστική παιδεία, ώστε δια του παραδείγματος, της γνώσης και της πειθούς να βοηθήσουμε τις νεότερες γενεές στην εμπέδωση του συνανήκειν, την αυτοπραγμάτωσή τους και τη σύμπραξη συμμετοχικής δημοκρατίας όλων μας .

Δημήτρης Κ. Μπάκας
07 Φεβ. 2025